

SÆRUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 21/19455-8
Saksbehandler Anna Despard Asgard

Høringssvar: NVEs revisjon av vilkår for regulering av Uldalsvassdraget og Tovdalsvassdraget i Evje og Hornnes, Froland og Birkenes kommuner.

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Fylkesutvalget	27.02.2024	46/24

Fylkesutvalget har behandlet saken i møte 27.02.2024 sak 46/24

Votering

Fylkeskommunedirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Fylkesutvalget - vedtak

Fylkesutvalget vedtar følgende innspill til høring av NVEs revisjon av vilkår for regulering av Uldalsvassdraget og Tovdalsvassdraget i kommunene Evje og Hornnes, Froland og Birkenes:

- Agder fylkeskommune mener at revisjonen bør tilstrebe en samlet vurdering av de ulike utfordringene reguleringene fører med seg.
- NVE bør sette magasinrestriksjoner og stille krav om minstevannføring i konsesjonsvilkårene, fremfor å videreføre dagens ordning der regulanten opererer med selvpålagte restriksjoner.
- Det er positivt at det settes standardvilkår som gir hjemmel for å pålegge tiltak for å ivareta friluftsliv, natur og kulturminner. Fylkeskommunen støtter kommunenes anmodning om at standard vilkår ikke skal være til hinder for å ta til følge konkrete krav fra kommunene.
- Standard vilkår fanger i stor grad opp at vilkårsrevisjonen åpner for nye utredninger basert på ny arkeologisk kunnskap. Imidlertid er vannene som er berørt av revisjonssaken i liten grad systematisk undersøkt, og revisjonen bør medføre krav om arkeologisk registrering for å oppfylle kulturminnelovens §9, samt sikre finansiering av slik registrering.
- Det må settes vilkår om undersøkelser av:
 - om fisk kan vandre mellom magasin som oppvekstområde og innløpsbekker som gyteområder,
 - om reguleringen har konsekvens for produksjonsforhold og om det kan gjennomføres habitatforbedrende tiltak som kan bøte for dette,
 - konsekvenser av manglende to-veis vandring ved anlegg.

- De berørte kommunenes krav om å opprette et miljøfond støtte. Kommunene kan benytte fondet til avbøtende tiltak i tilknytning til eksempelvis fiske, friluftsliv og for å avhjelpe økt massevekst av krypsiv samt andre ulemper som følger av hyppig varierende vannstand.
 - Prisvilkåret i Uldalskonsesjonen fra 1957 bør oppjusteres til pris fastsatt av Energidepartementet.
-

Høringssvar: NVEs revisjon av vilkår for regulering av Uldalsvassdraget og Tovdalsvassdraget i Evje og Hornnes, Froland og Birkenes kommuner.

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

Fylkesutvalget vedtar følgende innspill til høring av NVEs revisjon av vilkår for regulering av Uldalsvassdraget og Tovdalsvassdraget i kommunene Evje og Hornnes, Froland og Birkenes:

- Agder fylkeskommune mener at revisjonen bør tilstrebe en samlet vurdering av de ulike utfordringene reguleringene fører med seg.
- NVE bør sette magasinrestriksjoner og stille krav om minstevannføring i konsesjonsvilkårene, fremfor å videreføre dagens ordning der regulanten opererer med selvpålagte restriksjoner.
- Det er positivt at det settes standardvilkår som gir hjemmel for å pålegge tiltak for å ivareta friluftsliv, natur og kulturminner. Fylkeskommunen støtter kommunenes anmodning om at standard vilkår ikke skal være til hinder for å ta til følge konkrete krav fra kommunene.
- Standard vilkår fanger i stor grad opp at vilkårsrevisjonen åpner for nye utredninger basert på ny arkeologisk kunnskap. Imidlertid er vannene som er berørt av revisjonssaken i liten grad systematisk undersøkt, og revisjonen bør medføre krav om arkeologisk registrering for å oppfylle kulturminnelovens §9, samt sikre finansiering av slik registrering.
- Det må settes vilkår om undersøkelser av:
 - om fisk kan vandre mellom magasin som oppvekstområde og innløpsbekker som gyteområder,
 - om reguleringen har konsekvens for produksjonsforhold og om det kan gjennomføres habitatforbedrende tiltak som kan bøte for dette,
 - konsekvenser av manglende to-veis vandring ved anlegg.
- De berørte kommunenes krav om å opprette et miljøfond støtte. Kommunene kan benytte fondet til avbøtende tiltak i tilknytning til eksempelvis fiske, friluftsliv og for å avhjelpe økt massevekst av krypsiv samt andre ulemper som følger av hyppig varierende vannstand.
- Prisivilkåret i Uldalskonsesjonen fra 1957 bør oppjusteres til pris fastsatt av Energidepartementet.

Vedlegg

Lund & co høringsuttalelse revisjon Uldal Tovdal 10.1.24

Vedtak Høringsuttale revisjon av konsesjonsvilkår i Uldalsvassdraget Birkenes kommune

Kommentarer revisjon Uldal Agder Energi

Revisjonsdokument Uldal juni 23

Vedlegg revisjonsdok Uldal juni 23

Statsforvalterens uttalelse Uldal Tovdal 2024

Sammendrag

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har som følge av krav fra kommunene Birkenes, Froland og Evje og Hornnes åpnet for revisjon av vilkår knyttet til reguleringer i vassdragene Uldal og Tovdal. Å Energi er konsesjonær.

Fylkeskommunedirektøren har i forslag til uttalelse sett til 1) kommunenes felles innspill utarbeidet med bistand av advokatfirmaet Lund & co (som spesialiserer seg på vilkårsrevisjoner), 2) vedtak fra Birkenes kommune, 3) Statsforvalterens høringsinnspill samt 4) innhentet innspill fra Konsesjonskraft IKS. Standard revisjonsvilkår som foreslått av Å Energi ser i stor grad ut til å fange opp hensyn til miljø og natur, men det fremgår at disse må justeres i henhold til kommunenes konkrete krav i høringsprosessen.

Fylkeskommunedirektøren støtter kommunenes hovedkrav om at magasinrestriksjoner og minstevannføring formaliseres gjennom revisjonen, samt forslaget om å opprette et miljøfond for å avhjelpe ulike ulemper forbundet med hyppige endringer i vannstand. For øvrig fremmer fylkeskommunedirektøren forslag til vedtak knyttet til fylkeskommunens lovpålagte ansvarsområder innlandsfisk, arkeologi, kulturminner og friluftsliv, samt justering av prisvilkår i den ene konsesjonen (Uldalskonsesjonen).

Saksopplysninger

De tre kommunene Birkenes, Froland og Evje og Hornnes sendte i 2007 inn krav til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om åpning av revisjon for regulering og utbygging av Uldalsvassdraget og regulering av Eptevatn/Homstølvatn i Tovdalsvassdraget. Begge konsesjonene omfatter reguleringer i Uldalsåna, som er et sidevassdrag til Tovdalsvassdraget. Konsesjon av 1957 omfatter Høvringsvatnet, Vikstølvatnet, Ljosevatn og Hanefossmagasinet, mens konsesjon av 1969 omfatter Eptevatn/Homstølvatn. Konsesjonær for reguleringene er Å Energi. NVE åpnet revisjonssak i Uldalsvassdraget og Tovdalsvassdraget i vedtak 1. oktober 2021. Å Energi har som konsesjonær utarbeidet revisjonsdokument med kommentarer (vedlegg *Revisjonsokument Uldal*; Vedlegg *revisjonsdok Uldal*; *Kommentarer revisjonsdokument Uldal*). Agder fylkeskommune har søkt om og fått innvilget utsatt frist for høringsuttalelse til revisjonsdokumentet slik at saken kan behandles i fylkesutvalget.

Advokatfirmaet Lund & Co DA er engasjert av kommunene Birkenes, Froland og Evje og Hornnes for å gi bistand i forbindelse med revisjonssaken. Firmaet, som spesialiserer seg på å hjelpe kommuner som er berørt av vilkårsrevisjoner, har også bistått berørte kommuner i pågående vilkårsrevisjon av reguleringer i Otra som ble behandlet i fylkesutvalget i januar 2022. Slik bistand kan bidra til å utjevne det ellers svært ulike ressurs- og kompetansenivået mellom kommunene, som svært sjelden er part i revisjonssaker, og regulanter som gjennom sitt virke er gjenstand for flere

revisjoner i ulike vassdrag og dermed har lang erfaring og dedikerte ressurser. Agder fylkeskommune har hatt kontakt med de berørte kommunene i saken, og gjennomført møter med kommunene samt advokatfirmaet. Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak støtter seg i stor grad på innspill fra kommunene (vedlegg *Lund & co høringsuttalelse*; *Vedtak høringsuttalelse*), hørings svar fra Statsforvalteren (vedlegg *Statsforvalterens uttalelse*) og innhentet kommentar fra Konesjonskraft IKS som berører de økonomiske konsekvensene av revisjonen.

Kravene fra de tre kommunene i forbindelse med åpning av revisjon av konsesjonsvilkår gjelder i hovedsak sikring av minstevannføring på lakseførende elvestrekning i Tovdalselva, og innføring av restriksjon med høy vannstand i flere av reguleringsmagasinene i sommermånedene. Å Energi har i sitt tilsva r til revisjonsdokumentet vist til at de opererer med selvpålagte restriksjoner når det gjelder magasin vannstand og minstevannføring. Kommunene mener dette ikke er tilstrekkelig, men at restriksjonene også må inntas som magasinrestriksjoner og krav om minstevannføring i konsesjonsvilkårene ved revisjonen.

Å Energi har foreslått standard vilkår som nye vilkår (se *Vedlegg til revisjonsdokument*). Det påpekes av Lund & co at innlemming av slike standard vilkår ikke bør være til hinder for å ta kommunenes konkrete krav til vurdering og behandling. Videre påpeker Lund & co at krypsiv, tilslamming, erosjon og økt begroing oppleves som et problem i Uldalsvassdraget. Særlig friluftslivet i og ved vassdraget blir berørt. Kommunen viser til at områdene ved og rundt vassdraget er viktige for natur- og friluftsbasert reiseliv, blant annet for hytteliv, og at naturverdier utgjør en kommersiell verdi i tillegg til egenverdien. Dersom det ikke pålegges magasinrestriksjoner som avhjelper de mange ulempene forbundet med hyppig varierende vannstand, foreslås det vilkår om at konsesjonær hvert år setter av midler til et *miljøfond* til fiske og friluftsliv, og at midlene benyttes av kommunen til å ivareta friluftslivet i og ved vassdraget. Dette kan sammenlignes med Krypsivfondet i Otra, et eget fond opprettet med midler fra regulantene i vassdraget dedikert til rydding av krypsiv, som blir administrert av Statsforvalteren.

Vurderinger

Vilkår

Fylkeskommunedirektøren mener nye vilkår (standard vilkår) som foreslått av Å Energi (vedlegg 8 i *Vedlegg til revisjonsdokument*) i stor grad ser ut til å fange opp hensyn til natur og miljø, men at vilkårsrevisjonen i tillegg må ta hensyn til og tilpasses kommunens konkrete ønsker og behov som fremmet i deres hørings svar (Vedlegg *Lund & co høringsuttalelse*).

Konesjonskraft IKS viser i sin kommentar til fylkeskommunen at det i kombinerte revisjoner som omfatter både revisjon av gamle konsesjoner og ny utbygging/nye konsesjoner er vanlig å harmonisere prisvilkår i gamle konsesjoner med det som vil gjelde for nye. Det har blitt etablert fire nye kraftverk i området siden det første ble

realisert, og man mener derfor at prisvilkåret i 1957-konsesjonen (Uldalskonsesjonen) bør oppjusteres til pris fastsatt av Energidepartementet, såkalt ED-pris¹. Fylkeskommunedirektøren støtter dette. Det påpekes videre at endringer i manøvreringsreglementet kan føre til redusert kraftproduksjon, og at NVE bør gjennomføre en samlet vurdering av hensyn til de ulike utfordringene sett opp mot behovet for fornybar energi i det videre arbeidet med vilkårsrevisjonen.

Det vises til at den lave reguleringsgraden og mer skiftende vær i framtiden må legges til grunn til ved fastsetting av et optimalt manøvreringsreglement, og at det kan bli krevende for regulanten å bruke reglement og magasin for både å redusere skadevirkninger og optimalisere produksjonen. Dette er slik fylkeskommunedirektøren ser det et godt argument for en samlet vurdering av hensyn, og at det ilegges vilkår som balanserer behov for fornybar kraftproduksjon opp mot andre relevante hensyn slik som innbyggere, natur og miljø. Dette fremfor å videreføre dagens ordning med selvpålagte restriksjoner slik det er argumentert for i revisjonsdokumentet fra konsesjonær.

Fylkeskommunedirektøren viser til at høyere priser, økt kraftbehov og klimaendringer som påvirker tilførsel av vann i magasiner og vannforekomster er faktorer som i fremtiden kan medføre økt press på regulantene, og som kan utfordre evnen til selvpålagt å overholde restriksjoner som kan innvirke på inntjening og kraftproduksjon, noe som kan medføre nedprioritering av hensyn til andre forhold i og langs vannforekomstene.

Arkeologi

Standard vilkår som foreslått i post 10 (vedlegg 8 i *Vedlegg til revisjonsdokument*) ser ut til i stor grad å tilfredsstille krav til arkeologiske undersøkelser. Vilårsrevisjonen åpner for nye utredninger basert på ny kunnskap. De siste årene har man fått økt kunnskap om regulerte vann og det høye potensialet de har for å gi ny arkeologisk kunnskap. Vannene som er berørt av revisjonssaken er i liten grad systematisk undersøkt, og fylkeskommunedirektøren mener det bør presiseres at NVE bør sørge for at man i forbindelse med revisjonen stiller krav om arkeologisk registrering jf. kulturminneloven §9 blir oppfylt, samt finansiering av slik registrering.

Innlandsfisk

Kommunene viser til Statsforvalteren i Agders uttalelse, der man anser det som nødvendig å foreta nærmere utredninger av spørsmål knyttet særlig til vannføring/vannstand og fiske. Statsforvalteren peker også på behov for nærmere utredning av forhold knyttet til vannføring og fisk. Fylkeskommunedirektøren slutter seg i likhet med kommunene til denne uttalelsen, og behovet for økt kunnskap.

Rent konkret foreslår fylkeskommunedirektøren at det settes vilkår om undersøkelser av om fisk kan vandre mellom magasin de benytter som oppvekstområde og innløpsbekker der de gyter, om reguleringen har konsekvens for produksjonsforhold

¹ <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-av-vannkraft/konsesjonskraft-og-konsesjonsavgifter/konsesjonskraftpris/>

og i så fall om habitatforbedrende tiltak kan gjennomføres som bøter for det, og om konsekvenser av manglende to-veis fiskevandring ved anlegg. Det anses som naturlig at NVE eller konsesjonær sørger for de hydrologiske og eventuelt fiskeøkologiske undersøkelser som er nødvendige for å oppfylle kunnskapsbehovet der dette mangler kunnskap med tanke på skader og/eller avbøtende tiltak. Hvilke avbøtende tiltak som vil være nødvendige, virkningsfulle og realistiske vil da på bakgrunn av innhentet kunnskap være opp til NVE å vurdere og anbefale.

Friluftsliv

Vassdragsregulering har negativ påvirkning på allmennhetens mulighet for å utøve friluftsliv og fører til reduserte naturopplevelser. Fylkeskommunedirektøren vil i den sammenheng peke på kjente negative konsekvenser, som for eksempel reduserte muligheter for fiske, bading, padling, båtliv og øvrig ferdsel. Friluftslivsinteresser ble i liten grad hensyntatt da gjeldende konsesjoner ble gitt. Fylkeskommunedirektøren mener derfor utgangspunktet for revisjonen må være at friluftslivsinteressene må gis et styrket vern ved nye vilkår. Fylkeskommunedirektøren mener i den forbindelse at det er positivt at det er foreslått å sette standardvilkår for friluftsliv. Dette gir hjemmel til senere å pålegge tiltak. Fylkeskommunedirektøren støtter kommunenes forslag om opprettelse av et miljøfond som kommunene kan benytte til avbøtende tiltak i tilknytning til eksempelvis fiske, friluftsliv og krypsiv.

Miljøfond

Fylkeskommunedirektøren viser til at det ifølge kommunene via Lund & co påpekes at krypsiv, tilslamming, erosjon og økt begroing oppleves som et problem av i Uldalsvassdraget. Det er ikke utført nyere undersøkelser om problematikken. Krypsiv, økt begroing, tilslamming og erosjon påvirker særlig friluftslivet i og ved vassdraget, som bademuligheter, fiske, ferdsel og lignende. De berørte kommunene foreslår vilkår om årlig avsetning av midler fra konsesjonæren til et miljøfond til fiske og friluftsliv, dersom det ikke pålegges magasinrestriksjoner som avhjelper ulemper forbundet med hyppig varierende vannstand. Hensikten er at midlene i fondet benyttes av kommunen til å ivareta friluftslivet i og ved vassdraget, og slik avhjelpe noe av den negative påvirkningen som reguleringen fører med seg. Fylkeskommunedirektøren støtter forslaget om å opprette et slikt miljøfond, for å avhjelpe økt massevekst av krypsiv samt andre ulemper som følge av hyppig varierende vannstand.

Regionplan Agder 2030

Vilkårsrevisjonen er relevant for Regionplan Agder 2030 i lys av målsettingen om å skape et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Saken er relevant med tanke på avveining mellom produksjon av fornybar kraft og inntjening for regulantene, og hensyn til og behov for å ivareta og opprettholde natur- og artsmangfold, samt hensyn til arkeologi, kulturminner og utøvelse av friluftsliv.

Økonomiske konsekvenser

All konsesjonskraft går uavkortet til primærkommunene Birkenes, Froland og Evje og Hornnes. Fylkeskommunen får 0,2 øre/kWh årlig av naturressursskatten. De fem kraftverkene revisjonen omhandler vil med full produksjon gi årlig inntekt for Agder fylkeskommunen på omtrent 400 000 kroner. De berørte kommunene vil til sammen få omtrent 2 300 000 kroner. Primærkommunene mottar også eiendomsskatt og konsesjonsavgifter.

Konklusjon

Fylkeskommunedirektøren mener vilkår må settes i revisjonen om undersøkelser av om ulike forhold knyttet til fiskevandring, gytting og produksjonsforhold. Videre mener fylkeskommunedirektøren at standard vilkår som foreslått i stor grad fanger opp hensynet til natur og miljø samt behovet for nye utredninger basert på ny arkeologisk kunnskap, men at standard vilkår dersom de vedtas ikke skal være til hinder for å ta til følge konkrete krav fra kommunene. Prisivilkårene for Uldalsrevisjonen bør slik fylkeskommunedirektøren ser det, oppjusteres. Fylkeskommunedirektøren støtter de berørte kommunenes krav om at magasinrestriksjoner og minstevannføring formaliseres gjennom denne revisjonen, samt kravet om å opprette et miljøfond for å avhjelpe ulemper av hyppig varierende vannstand, slik som økt massevekst av krypsiv og hinder for friluftsliv. Utøvelse av friluftsliv ble i liten grad hensyntatt da konsesjonene ble gitt, og bør få styrket vern ved nye vilkår.

Kristiansand, 20.02.2024

Tine Sundtoft
Fylkeskommunedirektør

Anita Henriksen
fylkesdirektør